

הערות קצרות בסוגיית דהני נשי (ב)

אליעזר דיינה, ediena@torontotorah.com

א. עיין בגמ' וראשונים בפנים

ב. בית הבחירה (מאירי) מסכת ביצה דף ל עמוד א

ומ"מ כל שיש בשניו חשש שמא יבא לידי עברה נוח לו שלא ישנה ולא יכניס עצמו לידי ספק הילכך נשים היוצאות לשאוב אינן משנות שאם תאמר לשנות מכד גדול לקטן אם מספקת בכך ודאי כך הוא אבל אם אינה מספקת הרי מרבה את הדרך ואם מקטן לגדול הרי מרבות במשאוי וא"ת לכסותו במגופה פעמים שהמגופה נופלת ומביאה לה בידה ואע"פ שהותרה הוצאה הרי מכל מקום מרבה במשאוי וא"ת שתקשרהו בבית יד של חבית ואין בו הרבאת משאוי אחר שהוא על הכד שמא תפסק קשירתה ותבא לקשרה קשר של קיימא וא"ת שתפרוס עליו הבגד שמא יטובל במים ויבא לידי סחיטה:

ג. שם הגדולים מערכת גדולים אות נ [ז] רבינו נחמן

רבינו נחמן בנו של הרמב"ן. בספר תורת האדם של הרמב"ן שם נדפסה הכתב שכתב הרמב"ן לבנו רב נחמן בסדר קדושה וענוה. והבטיחו שביום שיקרא אותה יענוהו מן השמים. וחכמי המוסר הן מזהירין לקרותה כפעם בפעם אולי יתעורר בראותו אמרי קדוש גודל המצוה לבן יא"ר ללמד עצמו בענוה ובדבריו הקדושים נוקב הלב לבית חללו וישים אל לבו כי מלא כל הארץ כבודו ועומד לפניו. ואיך יחשיב עצמו בשום דבר וענין וק"ו בדור יתום הזה דלא שייך ענוה רק להכיר קצת מיעוט ערכו ומעשיו. ורז"ל הקדושים כללו הכל בתיבות קצרות דע למעלה וכו' מאין באת וכו' וכהנה רבות ואשרי אדם שומע ושקט ושאנן ואכמ"ל. וראיתי חידושי מסכת ביצה כ"י לבן הרמב"ן ומייתי תדיר דברי מר אביו הרמב"ן:

ד. חידושי בן הרמב"ן מסכת ביצה דף ל עמוד א

תכסייה בגכתימא זמנין דנפיל ואתי לאתויי כלומ' וכיון שכן לא הועיל לו כלום השינוי וכיון שאינו מועיל לו אי' משנין וכן נפרש זמנין דמפסיק ואתי לאתויי וכן הנכון.

ה. עיין הגהות מהר"ב רנשבורג

ו. אליה רבה סימן תקי אות יט

בגד וכו'. מיירי ביין דלא גזרינן שמא יסחוט או אפילו במים וכלי שפיו צר (תוס' ל ע"א ד"ה זמנין). בגד העשוי לפרוס עליו אפילו במים שרי (מג"א ס"ק טז). ועיין סימן שי"ט ס"י. ורש"י בשבת דף קמ"ח [ע"ב ד"ה ואתי] פירש דמיירי בדבר יבש. גרסינן בביצה דף למ"ד [ע"א] הני נשי דמליין חצבייהו מיא ולא משגיין משום דלא אפשר. תכסייה בנכתמא, זמנין דנפיל ואתא לאתויי. תקטריה, זמנין דמפסיק ואתא למקטריה. תפרוס סודרא עלויה, זמנין דמטמיש במיא ואתא לידי סחיטה ע"כ. וכתב בים של שלמה [פ"ד סימן א] שמעינן מזה שלא יכסו אותן בכיסוי שלהן, ותמיהני למה השמיטו המחברים ע"כ. ומג"א [שם] כתב דלא גרסינן זמנין דנפיל וכו' אלא תכסייה בנכתמא זימנין דמפסיק וכו', וכן הוא בשבת דף קמ"ח [ע"ב]. גם הקשה על גרסתינו מה בכך אם ישאנו הלא הוצאה מותרת ביו"ט, ובפרט בכלי הצריך לו. ולענ"ד לתרץ קושיא זו, דכיון שאין צריך בו אלא משום שינוי הוי הוצאה שלא לצורך, ועוד דנכתמא לחוד כשאנו על הכד אין צורך בו. ומ"מ ברש"י [ד"ה זמנין] מוכח שם דלא גריס, וכן פירש מהרש"א [בגמ' ד"ה זמנין]. ובזה ניחא דקשה נימא זימנין דמיפסק ואתא לאתויי, וכה"ג הוא בשבת דף נ"ח [ע"א] גבי זוג שבכסותו, אלא דלא חיישינן אתא לאתויי בזה.

אך תימא דאישתמיט לגדולים מ"ש בעבודת הקודש (דף מ"ד שם אות מ) זה לשונו, נשים הממלאים מים מן המעיין לא יכסו את הכד בבגד שמא תפול ותביא אותה בידה מרשות הרבים לרשות היחיד, ואם תקשרנה בפי הכד פעמים שיפסיק ותבוא לידי קשירה ע"כ, הרי מבואר דגריס. אך קשה לי על ספר עבודת הקודש למה קאמר בש"ס זימנין דמטמיש וכו', נימא נמי זימנין דנפיל. ועוד דא"כ תקשי קושיית תוס' שם [ד"ה זמנין] ור"ן [טז ע"ב ד"ה והא] וכן רש"י בשבת דף קמ"ח [ע"ב ד"ה ואתי] וש"ס דמתיר בפריסת סודר, ותירוצם לא שייך אטעם דנפיל. ואפשר לחלק בין פריסה שהוא על פני כולה דלא חיישינן לשמא נפל, ובין לכסות פי הכד דחיישינן.

כתב בשיירי כנסת הגדולה [הגהות ב"י אות ה] דאם הכיסוי קשור בחבל או בדבר אחר דלא חיישינן לנפילה שרי לכ"ע. ובש"ס הנ"ל קשה לימא ניחוש שמא לא יקשור בערב שבת ויקשור בשבת. גם צ"ע מה דפירש"י [ביצה שם ד"ה זמנין] קשר העשוי להתקין וכו', דמשמע אף שאינו של קיימא, ובאמת כיון שאינו צריך אלא לשבת זו לא הוי של קיימא. ובזה יש לקיים קצת דברי רש"י אף על פי גירסתינו ודו"ק, אך קשה דבשבת דף קמ"ח [ע"ב] פרש"י [ד"ה זימנין] דהוי של קיימא:

ז. מאמר מרדכי סימן תקי אות ז

או יפרוס עליהם בגד וגבי נשים הממלאות כדיהן מים אמרינן בש"ס דא"א להו לשנות וקאמר תכסייה בנכתמא זימנין דנפיל ואתי לאתויי וכו'. וכתב רש"ל דצ"ע למה השמיטוהו הפוסקים והרמ"א ז"ל כתב עליו ולי צ"ע מה בכך אם ישאנו הלא הוצאה מותרת ביו"ט ובפרט בכלי הצריך לו וכתב דהגירסא הנכונה כדאית' בשבת דף קמ"ח דל"ג ליה ע"כ. וקודם ראות דברי הרב ז"ל כך הוקשה לי על דברי רש"ל ז"ל ודקדקתי בדברי רש"י ז"ל במס' ביצה גופא ומשמע לי מתוך דבריו שם דלא הוה גריס ליה ושוב מצאתי כן להרב בצלאל אשכנזי בשיטה מקובצת שכתב בשם

רבו ז"ל דרש"י לא גריס ליה מטעם הנז' ואזיל לטעמיה דס"ל גבי הוצאה בי"ט דאפי' דבר שא"צ לו כלל אין בו אלא איסור' דרבנן והלכך לא שייך למגזר ביה אבל לשיטת הגאונים ז"ל דס"ל דאית בי' איסורא דאורייתא שפיר גרסינן ליה ע"ע ומרן ז"ל כבר הביא מחלוק' זה לקמן סי' תקי"ח ומבואר שם דלשיטת האחרונים ז"ל הוי איסורא דאורייתא:

ולפום ריהטא איכא למידק עליה דהרב מ"א ז"ל שהרי לקמן סי' הנז' נראה שהסכים לסברת הגאונים והאחרונים ז"ל ולכן כתב שם דלוקה ותימא א"כ למה זה תמה כאן על רש"ל והכריח דלא גרסינן ליה בש"ס אמנם במעט עיון נראה דשפיר קא מתמה הרב ז"ל דהא מבואר לק' סי' תקי"ח דכלים הצריכים לו קצת או שמתירא שמא יגנובו וכיוצא בזה מותר להוציאם לכתחילה וכיון שכן אף אם יפול כיסוי הכלי ויביאנו בידו לית ביה איסור הוצאה דהא צריך לו שאם יניחנו שם יגנבוהו או שמא ישבר ולא ס"ל להרב מ"א החילוק שחיל' רבו של רב בצלאל אשכנזי וכדי ליישב דברי הרב הנז' צ"ל דס"ל ז"ל דכיון שיכול להביא הכיסוי על הכלי כדרך תשמישו ומביאו בידו נמצאת הוצאה זו שלא לצורך וחייב עליה לפי שיטת הגאונים ואפשר דהכי ס"ל לרש"ל ומיהו כל זה אינו מוכרח:

וראיתי בזה דבר מתמיה להרב שכ"ג שאחר שהביא דברי רש"ל כתב וז"ל ונ"ל שאם הכיסוי מחושק בשלשלת של ברזל שאין לחוש דילמא נפיל שרי וה"ה אם הוא קשור בחבל או בדב' אחר דליכא למיחש לנפילה דשרי ע"כ. ואחר השתטחי לפני עפרות רגליו הקדושים לא ידענא מאי קאמר דהא בהדיא אמרינן עלה בגמרא תקטריה זימנין דמפסי' ואתי למקטריה ופירש"י ז"ל וקשר של קיימא הוא דהוא אב מלאכה ע"ש ונמצא דלפי מה שנתבאר למעלה מבואר דבגוונא שהתיר הרב השיירי ז"ל לדעת רש"ל ז"ל הוא יותר חמור ממה שאסר רש"ל דהא כשאינו קשור ליכא למיחש אלא לנפילה ולא תווי בידים דאית ביה צד היתר כנז"ל ואלו בקשור יש לחוש למלאכ' גמור' ואיסורו ברור בש"ס לכן דעת הר' ז"ל פליאה ממני:

ה. בגדי ישע סימן תקי הערה למ"א ס"ק טז

יפרוס עליהן בגד וכו'. צ"ע מה בכך אם ישאנו הלא הוצאה מותרת בי"ט והא"ר מקשה עליו מאחר שא"צ לו א"כ אם הוציא ה"ל שלא לצורך וזה ודאי אסור אבל דברי המג"א נכונים דזה לא מיקרי הוצאה שלא לצורך מאחר שצריך לו לכסות מפני כבוד י"ט שלא יראנו נושא להדיא א"כ צריך לו מיקרי אע"פ שנושאה בידו כשיזכור יכסנו בו והוי צורך קצת וק"ל:

ט. עיין הגהות מהר"ב רנשבורג (עוד פעם)